

Аліна Вадимівна Нікітіна,*канд. екон. наук, доцент кафедри міжнародної економіки,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет (м. Харків, Україна);***Дмитро Анатолійович Горовий,***д-р екон. наук, доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет (м. Харків, Україна)*

ВПЛИВ ЗАГРОЗ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СКЛАДОВИХ НА РІВЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ (НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ)

У статті проаналізовано концепції визначення сутності економічної безпеки підприємства. Визначено головні функціональні складові економічної безпеки підприємства. Обґрунтовано, що факторне оточення суттєво впливає на рівень економічної безпеки підприємства (на прикладі автотранспортних підприємств). Доведено, що деструктивні явища (загрози), які були інтерпретовані як ті, що відбиваються на рівні певної складової економічної безпеки підприємства (фінансової, кадрової, техніко-технологічної, інвестиційно-інноваційної, політико-правової, інформаційної, екологічної), здійснюють вплив не тільки на загальний рівень економічної безпеки, але й на інші функціональні складові. Проаналізовано найсуттєвіші загрози, які можуть спричинити негативні тенденції та порушення у роботі підприємств автомобільного транспорту. Обґрунтовано необхідність подальшого, більш глибокого дослідження впливу таких деструктивних та дестабілізуючих явищ, що можуть викликати непоправимі наслідки та взагалі загрожувати функціонуванню підприємства.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, внутрішнє середовище, зовнішнє середовище, чинник, вплив.
DOI: 10.21272/mmi.2017.3-26

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. Перетворення, які постійно відбуваються у різних сферах життя, впливають на сталі економічні процеси, висуваючи на перший план нові цілі, і насамперед забезпечення стійкого, безпечного полягання економіки у зв'язку з проявами невизначеності умов проходження економічних процесів, що породжує виникнення чинників, які можуть як позитивно, так і негативно впливати на стан економіки. Позитивні фактори не потребують глибокого дослідження через те, що вони сприятливо впливають на стан економіки. Чинники негативного характеру заслуговують на особливу увагу, оскільки несуть у собі різного роду небезпеку. Крім того, ведення бізнесу за сучасних умов розбудови економіки України ставить перед підприємствами складні вимоги, збільшує потреби у своєчасному реагуванні на зміни у середовищі. При чому ринкові відносини вимагають вирішення низки нових завдань, серед яких особливого значення набувають питання оцінювання детермінації та впливу загроз на рівень економічної безпеки підприємства (ЕБП).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких покладений початок вирішенню цієї проблеми і на які спирається автор. Багато науковців присвятили свої праці питанням економічної безпеки, зокрема: О. Ареф'єва [1], В. Геєць [2], О. Грунін [3], С. Ілляшенко [4], Д. Ковальов [5], А. Козаченко [6], Б. Михайлов [7], О. Ляшенко [6], В. Пономарьов [8], О. Радзіна [9], Е. Рудніченко [10], Т. Сухорукова [5], А. Чорна [11] та інші.

На сучасному етапі розвитку з питань дослідження економічної безпеки в наукових джерелах спостерігається велике розмаїття дефініцій економічної безпеки підприємства. Безумовно, всі вони мають повне право на існування, хоча наявна проблема однозначності стосовно сутності цього поняття, тому вважаємо доцільним провести дослідження з виділенням основних підходів, їх характеристик, окремих відмінностей, спільних параметрів, що у подальшому буде певним теоретичним базисом для визначення загроз ЕБП. Отже, з-поміж всього спектра точок зору ми

виокремили основні підходи науковців стосовно трактування економічної категорії «економічна безпека підприємства».

Представники першої групи дефініцій (В. Геєць [2], В. Пономарьов [8], Е. Рудніченко [10]), яку визначаємо як «інформаційний підхід», під економічною безпекою підприємства розуміли захист його комерційної таємниці та ступінь надійності захисту власної інформації. Варто наголосити, що такий вузько спрямований підхід дозволяє провести глибокі й всебічні дослідження обраного аспекту діяльності підприємства, хоча він охоплює лише окрему площину функціонування суб'єкта господарювання, не враховуючи багатогранність і комплексність останнього.

Концепція до визначення економічної безпеки підприємства, яка є найбільш багаоохоплюючою, визначена як ресурсно-функціональна. Представниками її є О. Ареф'єва [1], С. Ляшенко [4], С. Грунін [3], М. Корольов [12]. У різновекторності і комплексності є головна особливість такого підходу щодо тлумачення поняття ЕБП. Перевагами цієї концепції є комплексне, багатостороннє вивчення об'єкта через аналітичну призму дослідження зовнішнього і внутрішнього середовищ, в яких функціонує підприємство, у рамках часового інтервалу, але недоліком є досить проблематичне застосування інструментарію такого аналізу через значні витрати праці на ідентифікацію усіх можливих і потенційних загроз економічній безпеці підприємства.

Велика кількість деструктивних чинників зовнішнього середовища спричинила виникнення ще одного наукового підходу до економічної безпеки підприємства – захисного, прибічниками якого є А. Архипов [7], Д. Ковальов [5], Т. Сухорукова [5], О. Козаченко [6], О. Ляшенко [6], Б. Михайлов [7]. Зовнішнє оточення та його вплив на підприємство є головним стрижнем досліджень вчених. Так, Д. Ковальов і Т. Сухорукова під економічною безпекою підприємства розуміли можливість захищати свою діяльність від негативного впливу зовнішнього середовища та спроможність усувати за максимально короткий термін сукупність загроз або пристосуватися до умов, які впливають негативно на його діяльність [8].

Головною тезою гармонізаційного підходу до трактування економічної безпеки підприємства є орієнтація на взаємоузгодження місії, основних цілей суб'єкта господарювання з інтересами зовнішнього середовища [6]. Проте варто підкреслити, що за такої концепції вчені не враховують значення впливу внутрішнього середовища функціонування суб'єкта господарювання.

Дуже цікавий, хоча й вузько спрямований, підхід пропонує О. Радзіна [9], яка розглядає економічну безпеку підприємства з позиції здатності останнього забезпечувати реалізацію фінансових інтересів та досягнення визначеного рівня індикаторів фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, що дозволяє провести комплексний аналіз окресленого аспекту функціонування підприємства, виявити резерви, відхилення або недоліки у цій сфері. Хоча варто наголосити, що все ж таки економічна безпека підприємства є комплексним явищем, яке об'єднує у собі не лише фінансову складову, тому постає об'єктивна необхідність дослідження визначеного явища у розрізі всієї сукупності функціональних елементів економічної безпеки через призму галузевої приналежності та впливу чинників зовнішнього і внутрішнього середовищ.

Виділення не вирішених раніше питань, що є частиною загальної проблеми, яким присвячується стаття. Дослідивши й узагальнивши фундаментальні праці вітчизняних і закордонних науковців, доходимо висновку, що підходи до розуміння категорії економічної безпеки підприємства різняться, а також відсутність єдиної універсальної думки щодо тлумачення сутності й економічного змісту зазначеного поняття обумовлює необхідність його подальшого більш детального і глибинного дослідження, яке б розкрило найістотніші закономірні зв'язки і відношення в сучасних економічних реаліях. Ураховуючи складність, неоднозначність, непередбачуваність і неоднорідність деструктивних і дестабілізуювальних явищ, що впливають на рівень економічної безпеки, пропонується виокремити впливи загроз у розрізі всіх функціональних складових, маючи на меті виокремити причинно-наслідкові зв'язки між загрозами і показниками, що використовувалися для оцінювання рівня ЕБП на прикладі

автотранспортних підприємств (АТП).

Формулювання мети статті (постановка завдання). Головною метою написання статті є виділення сутнісних характеристик економічної безпеки підприємства, аналіз факторного оточення ЕБП та впливу останнього через призму функціональних складових економічної безпеки на прикладі підприємств автомобільного транспорту.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням одержаних наукових результатів. Для ідентифікації загроз рівню ЕБП, і враховуючи сучасні умови динамізму та складності взаємозв'язків та взаємовпливів оточення підприємства та його внутрішнього середовища, зумовлених впливом комплексу факторів різноспрямованої дії, виокремимо функціональні складові економічної безпеки підприємства. Так, виділення останніх зроблено за ознакою спрямування забезпечення певного аспекту діяльності АТП та виявлення загроз окремій складовій економічній безпеці, зокрема виділено такі: фінансову, кадрову, техніко-технологічну, політико-правову, інноваційно-інвестиційну, екологічну, інформаційну [12].

Зважаючи на неоднозначність, мінливість і складність можливих проявів зовнішнього середовища та маючи на меті всебічне розкриття сутності багатогранного процесу УЕБ автотранспортних підприємств, розроблено імітаційну модель впливу і взаємозв'язку загроз, індикаторів на економічну безпеку автотранспортних підприємств, яка є важливим теоретичним підґрунтям для розроблення виваженої програми дій, спрямованих на забезпечення стійкого, стабільного функціонування підприємства, незалежності й автономії у поточному і майбутньому періодах (рис. 1).

Варто підкреслити, що настання усіх одночасно загроз є практично неможливим, хоча імовірність спричинення несприятливих наслідків на рівень економічної безпеки і нормальне функціонування АТП є досить високим, тому важливим, на наш погляд, є врахування ефекту синергії у разі одночасного настання загроз, під яким розуміємо акумульований і нарощений ефект від спільної дії всіх елементів системи, що призводить до збільшення якісних показників функціонування без збільшення кількісних [13].

У нашому випадку мова йде про від'ємний або негативний синергетичний ефект, так званий кризовий синдром, який може проявлятися через збільшення витрат при заданому рівні доходу, зменшення доходів при заданому рівні витрат або в разі зменшення доходів з одночасним збільшенням витрат. Ґрунтуючись на фундаментальних положеннях менеджменту, чіткому переконанні на істотній ролі зовнішнього і внутрішнього середовищ у функціонуванні АТП, які є важливим елементом передостаннього, доходимо висновку, що деструктивні явища (загрози), які були інтерпретовані як ті, що відбиваються на рівні певної складової ЕБП (фінансової, кадрової, техніко-технологічної, інвестиційно-інноваційної, політико-правової, інформаційної, екологічної), впливають не лише на загальний рівень економічної безпеки, а й на інші функціональні складові. Для підвищення ефективності управління економічною безпекою автотранспортних підприємств пропонується схема впливу загроз фінансової складової на індикатори інших функціональних складових економічної безпеки АТП (рис. 2).

Отже, враховуючи результати дослідження щодо вагомості у загальній структурі економічної безпеки кожної функціональної складової і найбільш значущу роль фінансової, розуміємо найбільшу вагомість впливу таких загроз, як: неефективна тарифна і маркетингова політика, неефективне фінансове планування, платоспроможність споживачів, жорстка кредитка політика, інфляційні процеси та підвищення цін на паливо, енергоресурси і матеріали.

За запропонованою моделлю найвагоміший вплив на техніко-технологічну, інноваційно-інвестиційну, кадрову, політико-правову, інформаційну, екологічну здійснює неефективні фінансове планування, тарифна і маркетингова політика, оскільки є важливими основами для усієї життєдіяльності АТП, їх забезпеченості усіма видами ресурсів.

Розділ 4 Проблеми управління інноваційним розвитком

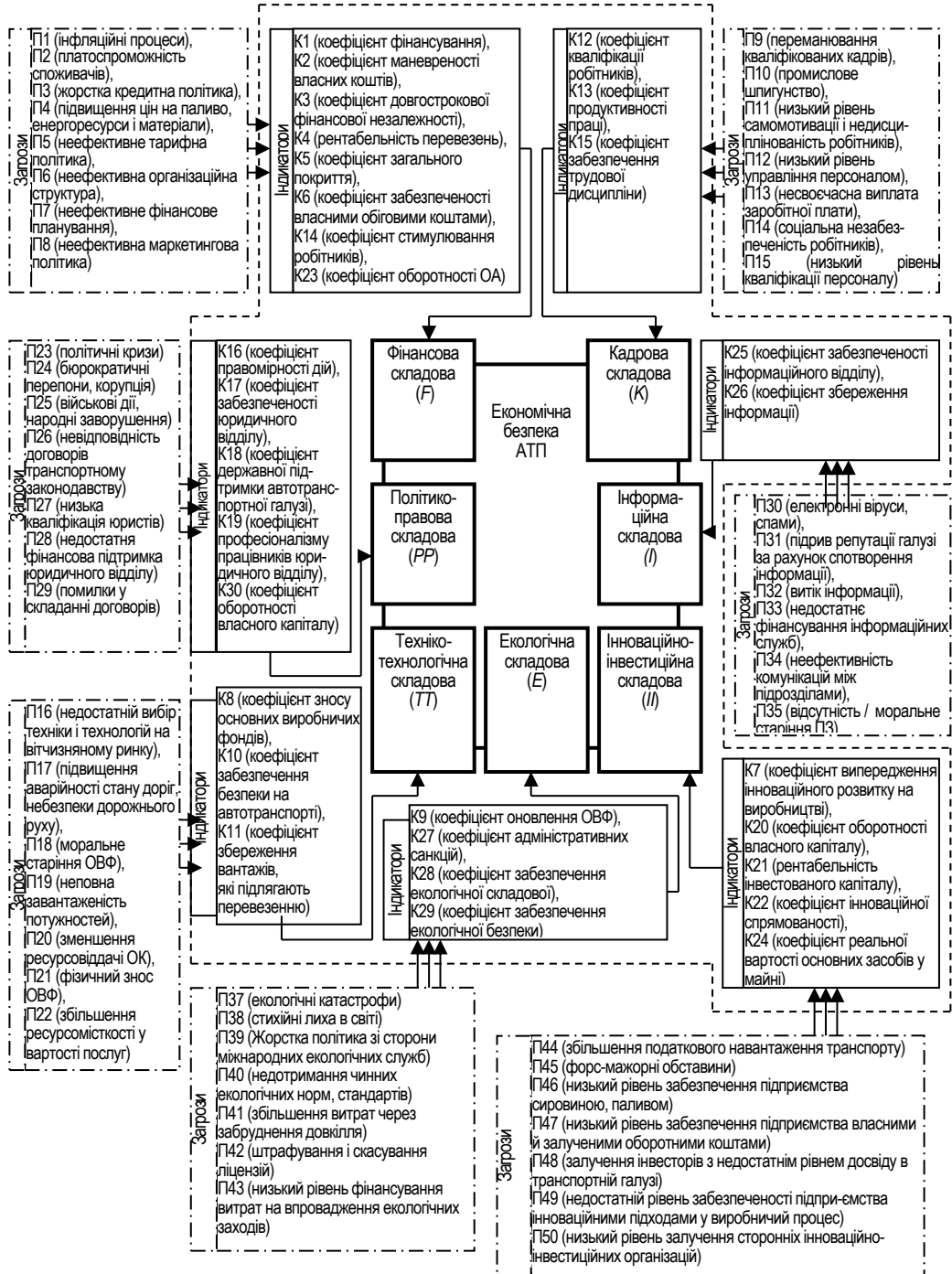

Рисунок 1 – Вплив і взаємозв'язок загроз, індикаторів економічної безпеки АТП

Низька платоспроможність споживачів спричиняє негативні реакції у нормальному функціонуванні АТП, порушуючи нормальний стан інноваційно-інвестиційної складової через зменшення рентабельності, доходності і платоспроможності суб'єктів господарювання у сфері надання автотранспортних послуг, отже, автотранспортні підприємства стають інвестиційно непривабливими для потенційних інвесторів або спонсорів. Жорстка кредитна політика спричиняє негативні зрушення інноваційно-інвестиційної складової через зменшення можливості застосування зовнішніх джерел фінансування для подолання можливих фінансових проблем, розширення асортименту наданих послуг тощо.

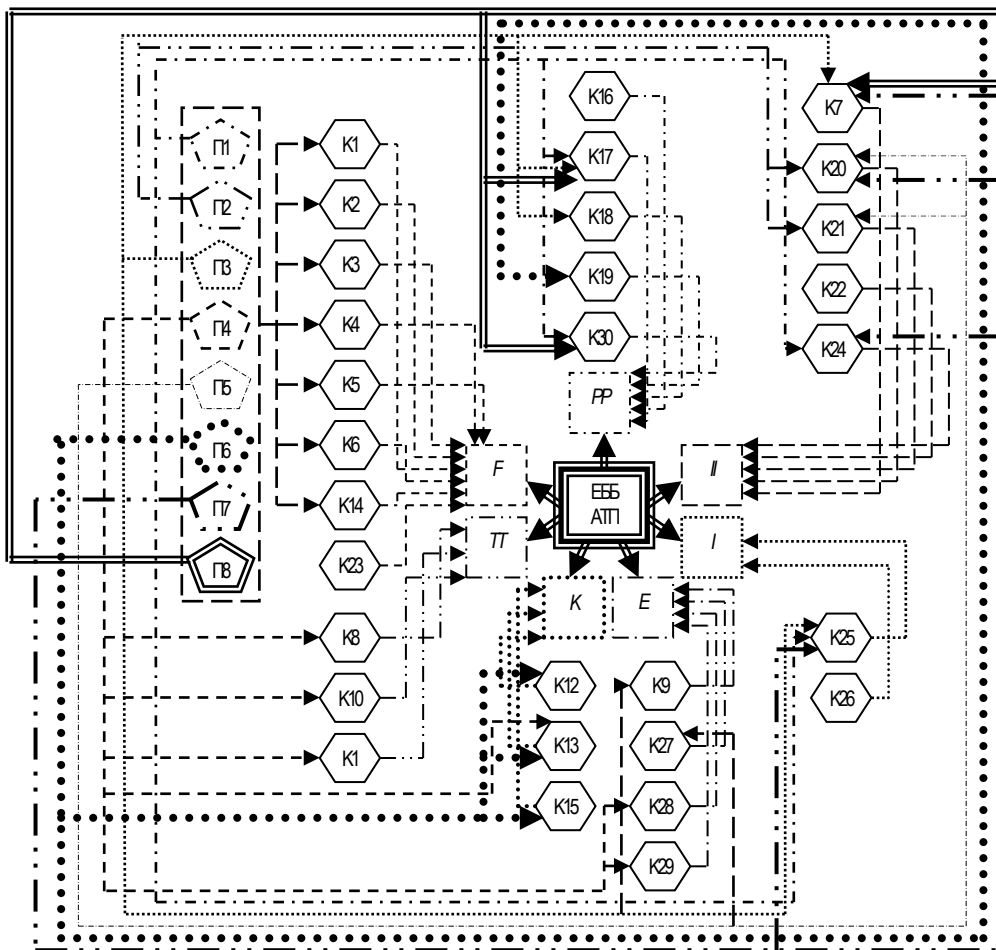

Рисунок 2 – Вплив загроз фінансової складової на індикатори інших функціональних складових ЕБП (умов. познач. див. рис. 1)

Інфляційні процеси, будучи одним з важливих індикаторів розвитку економіки для розвинутих держав, з одного боку, і домінуючою загрозою для країн з перехідною, нестабільною ринковою економікою – з іншого, в Україні, країні, яка знаходиться на початкових стадіях розбудови високоєфективних ринкових механізмів, суттєво впливають на такі функціональні складові ЕБ

АТП, як: інноваційно-інвестиційну, інформаційну й екологічну.

Загроза підвищення цін на паливо, енергоресурси і матеріали тісно пов'язана із можливістю непередбаченого порушення нормального функціонування АТП і впровадження у зв'язку з цим заходів, які можуть стати наслідком для неефективних фінансового планування, тарифної і маркетингової політики, тому саме ця загроза є дестимулятором розвитку автотранспортних підприємств, а отже, й їх рівня економічної безпеки у розрізі функціональних складових економічної безпеки, а саме: інноваційно-інвестиційної, кадрової, інформаційної й екологічної.

Вплив загроз кадрової складової на індикатори інших функціональних складових економічної безпеки АТП представлено у виді схеми взаємозв'язків на рис. 3, передбачає таку потенційно можливу дестабілізуючу дію на інші функціональні складові ЕБ АТП.

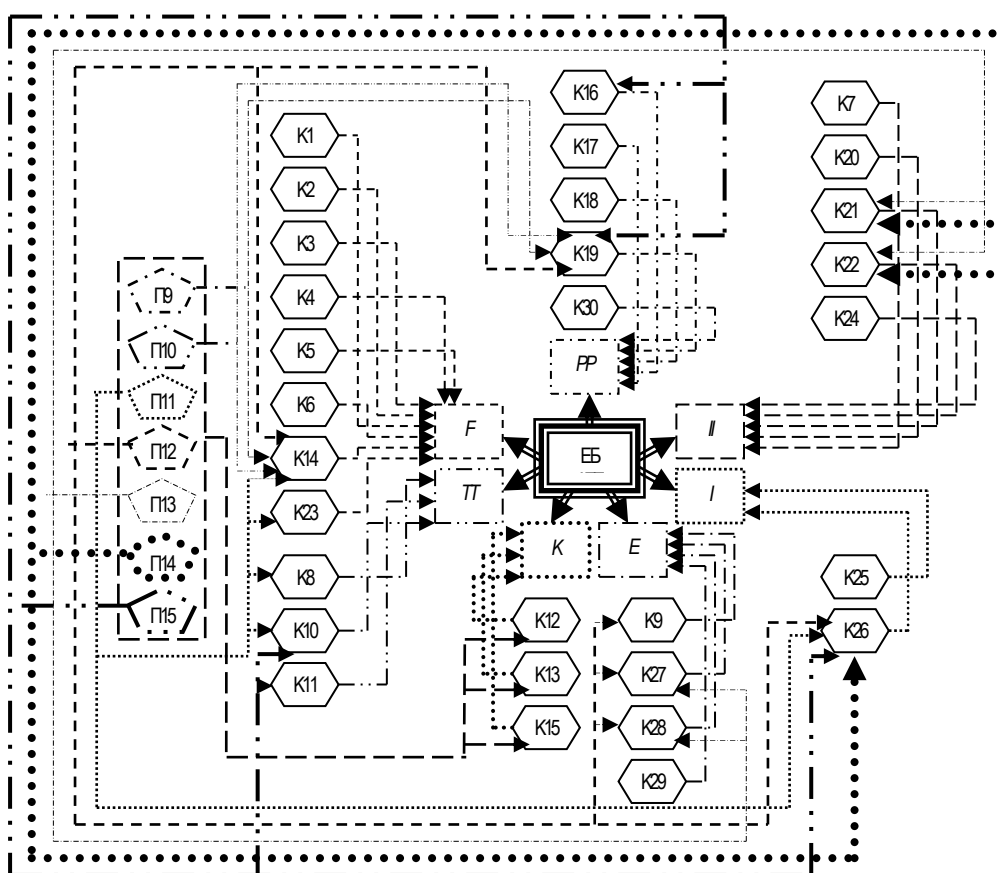

Рисунок 3 – Вплив загроз кадрової складової на індикатори інших функціональних складових ЕБ АТП (умов. познач. див. рис. 1)

Так, найбільш значущі загрози кадрової складової, до яких відносимо такі: низький рівень самомотивації і недисциплінованість робітників, низький рівень кваліфікації персоналу й управління ним, переманювання кваліфікованих кадрів, несвоєчасна виплата заробітної плати,

соціальна незабезпеченість робітників суттєво здійснюють дестабілізуючий вплив й на інші функціональні складові економічної безпеки АТП, зокрема: низький рівень кваліфікації персоналу й управління останнім, переманювання кваліфікованих кадрів загрожують всім складовим економічної безпеки, оскільки останні залежні від антропогенного фактору [13].

Низький рівень самомотивації і недисципованість робітників може призвести до неочікуваних і небажаних наслідків техніко-технологічної складовій, загрожуючи не тільки зниженням загальної безпеці й збереженню вантажів на автомобільному транспорті, псуванням і руйнуванню майна АТП й інших осіб, але й взагалі майбутньому всіх суб'єктів господарювання, які працюють у сфері надання автотранспортних послуг.

Впливаючи на рівень кадрової безпеки, такі загрози, як несвоєчасна виплата заробітної плати і соціальна незабезпеченість робітників також суттєво дестабілізують інформаційну й екологічну складові через можливі протиправні дії з боку працівників АТП.

Маючи на меті підвищення ефективності управління економічною безпекою автотранспортних підприємств, пропонуємо схему впливу загроз техніко-технологічної складової на індикатори інших функціональних складових економічної безпеки АТП (рис. 4).

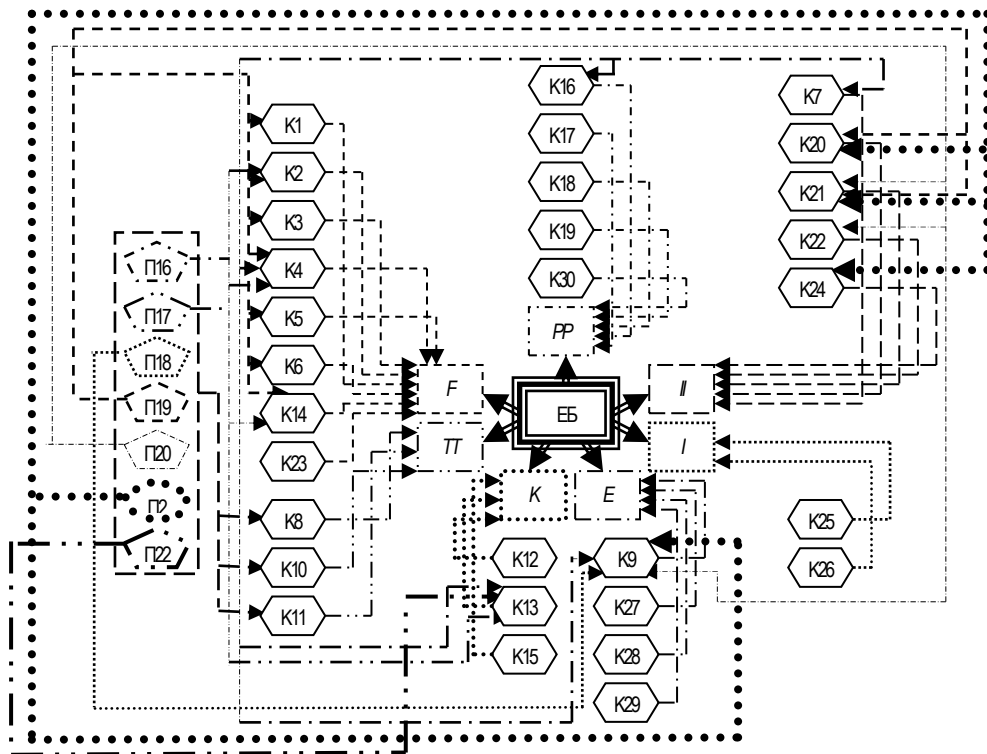

Рисунок 4 – Вплив загроз техніко-технологічної складової на індикатори інших функціональних складових ЕБ АТП (умов. познач. див. рис. 1)

Аналізуючи вплив загроз техніко-технологічної складової економічної безпеки АТП, приходимо умовиводу, що вони є суттєвою перешкодою фінансовій, кадровій, інноваційно-інвестиційній і екологічній складовій.

Так, збільшення ресурсомісткості у вартості послуг, неповна завантаженість потужностей, зменшення ресурсовіддачі й оборотності коштів прямо пропорційно корелюють з фінансово-економічними показниками роботи підприємств, що надають автотранспортні послуги [11].

Загрози підвищення аварійності стану доріг, небезпеки дорожнього руху, рівень зношеності автомобільного парку порушують і дестабілізують нормальне функціонування АТП, збільшуючи витратомісткість наданих послуг, можливість втрати вантажів, іміджу, репутації або життів учасників дорожнього руху.

Для підвищення ефективності управління економічною безпекою автотранспортних підприємств пропонуємо схема впливу загроз політико-правової складової на індикатори інших функціональних складових економічної безпеки АТП (рис. 5).

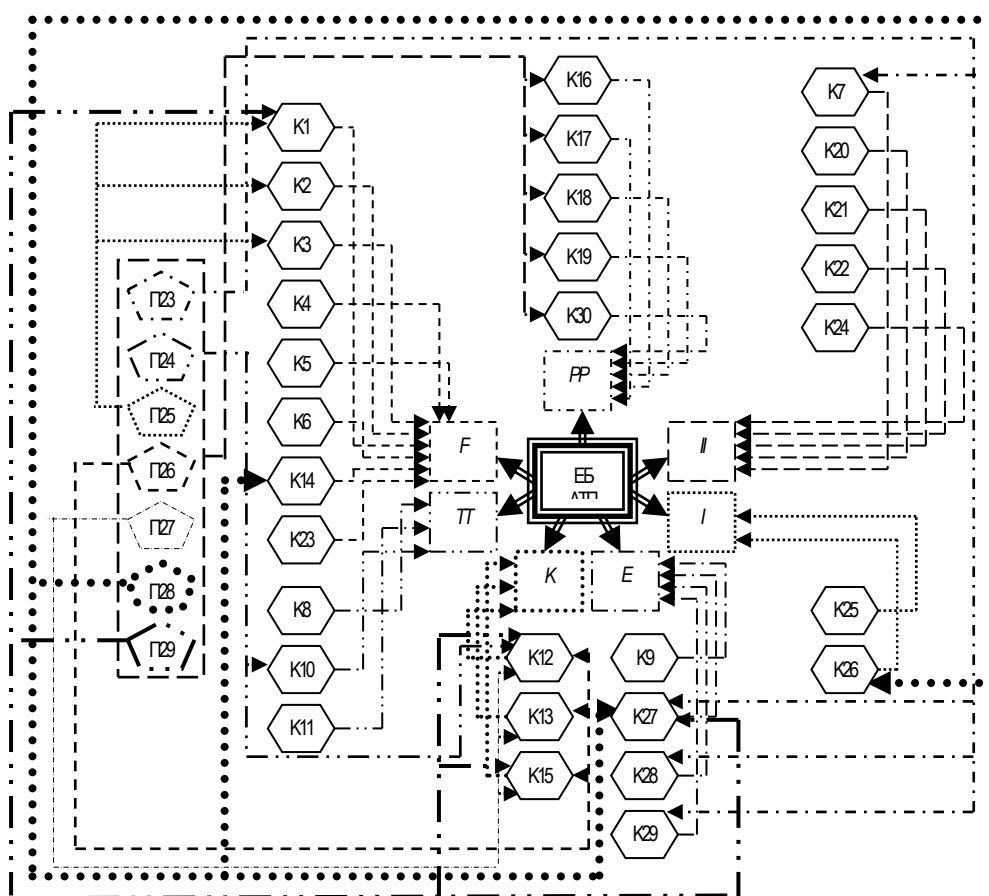

Рисунок 5 – Вплив загроз політико-правової складової на індикатори інших функціональних складових економічної безпеки АТП (умов. познач. див. рис. 1)

Деструктивні явища, які виникають у політико-правовій сфері, а саме: політичні кризи, бюрократичні перепони, корупція – істотно впливають на функціонування автотранспортних підприємств, будучи за своєю природою важливою складовою зовнішнього середовища прямого

впливу, тому саме такі загрози значно порушують нормальний стан фінансової, техніко-технологічної й кадрової функціональних складових економічної безпеки АТП. Причому помилки у сфері документообігу, помилки у заповненні замовлень, неправильне (неповне) заповнення товарно-транспортної документації, невідповідність договорів транспортному законодавству становлять загрозу недоотримання доходів, зниження загальної ліквідності активів через можливі неправомірні дії персоналу у сфері документообігу або відсутність мотивації передостаннього в ефективній роботі АТП [13]. Військові дії, народні заворушення загрожують взагалі можливості функціонування автотранспортних підприємств, тому негативно впливають на економічну безпеку автотранспортних підприємств, а отже, й на всі функціональні складові останньої – фінансову, кадрову, техніко-технологічну, інноваційно-інвестиційну, інформаційну, екологічну.

На підґрунті наукового дослідження та маючі на меті всебічне розкриття й підвищення ефективності управління економічною безпекою автотранспортних підприємств, пропонуємо схему впливу загроз політико-правової складової на індикатори інших функціональних складових економічної безпеки АТП (рис. 6).

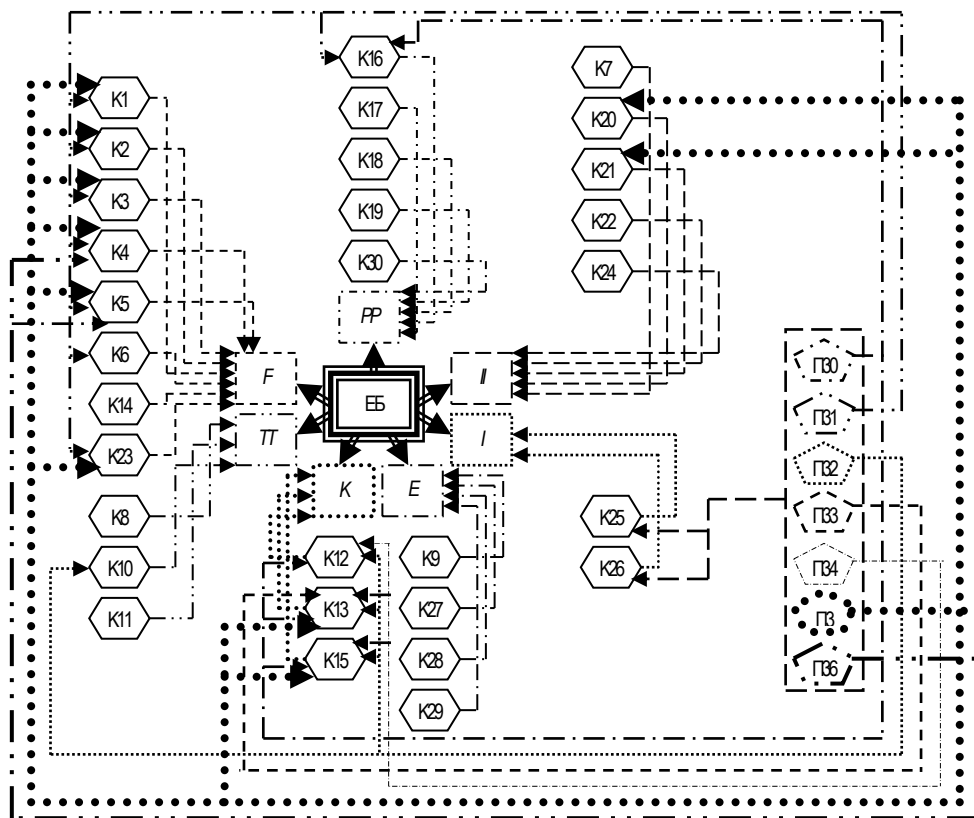

Рисунок 6 – Вплив загроз інформаційної складової на індикатори інших функціональних складових ЕБ АТП (умов. познач. див. рис. 1)

Аналізуючи вплив загроз інформаційної складової на індикатори інших функціональних складових економічної безпеки АТП та розуміючи інформаційну залежність сучасних суб'єктів

господарювання, доходимо висновку, що загрози неефективних комунікацій між підрозділами, недостатнього фінансування інформаційних служб, низького рівня об'єктивності зовнішньої та внутрішньої інформації є важливим дестимулятором ефективного розвитку й роботи АТП. Негативний вплив на фінансову, кадрову, інноваційно-інвестиційну функціональну складову економічної безпеки АТП здійснюють такі загрози: витік інформації, підрив репутації галузі за рахунок спотворення інформації, електронні віруси, спами, відсутність або моральне старіння програмного забезпечення, оскільки визначені дестабілізуючі явища можуть заблокувати функціонування АТП та спричинити непередбачені збитки через можливе руйнування засобів зв'язку, комп'ютерної й розрахункової техніки, автоматизованих механізмів тощо.

Для підвищення ефективності управління економічною безпекою автотранспортних підприємств пропонуємо схему впливу загроз екологічної складової на індикатори інших функціональних складових економічної безпеки АТП (рис. 7).

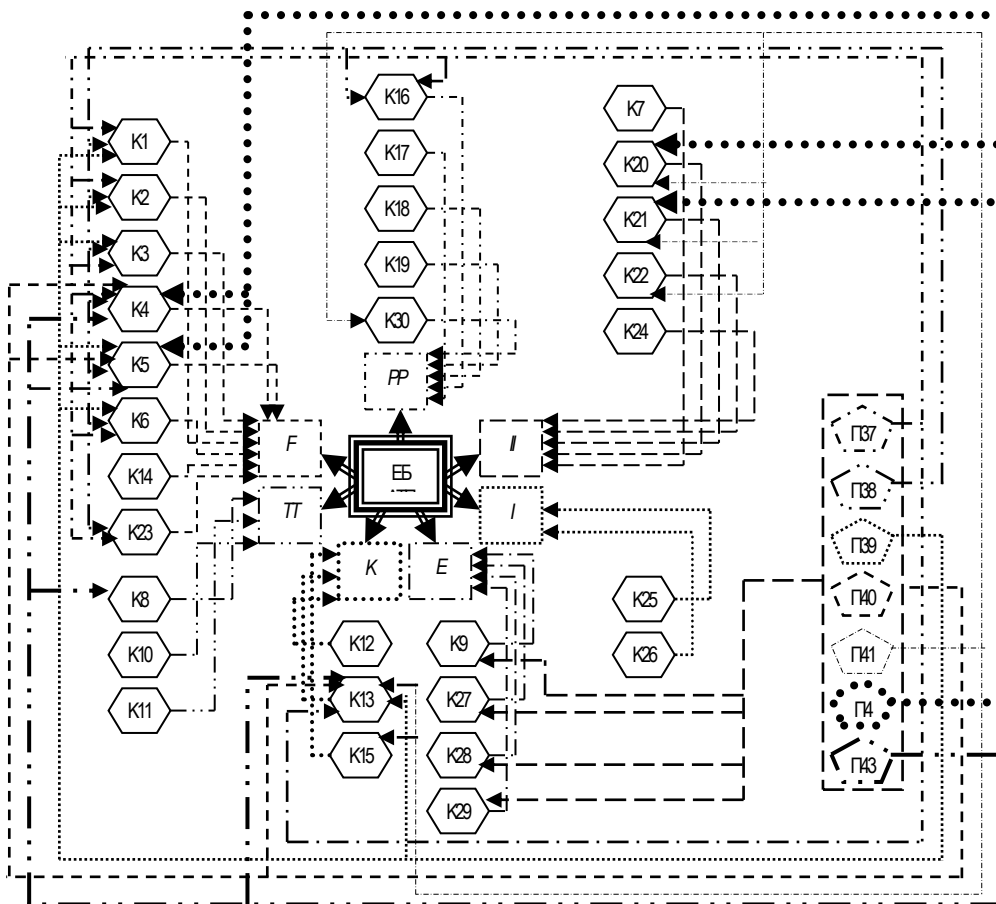

Рисунок 7 – Вплив загроз екологічної складової на індикатори інших функціональних складових ЕБ АТП (умов. познач. див. рис. 1)

Загрози екологічної складової впливають на індикатори інших функціональних складових

економічної безпеки АТП, а саме: штрафування і скасування ліцензій, збільшення витрат через забруднення довкілля, низький рівень фінансування витрат на впровадження екологічних заходів, недотримання чинних екологічних норм, стандартів – впливають на показники фінансової, техніко-технологічної, політико-правової функціональних складових ЕБ, що підтверджує високу залежність роботи АТП від високотехнологічних і низько витратомістких транспортних засобів, що може стати ключовим моментом у забезпеченні конкурентоспроможності на ринку автотранспортних послуг. Вбачаючи в зовнішніх екологічних загрозах істотний дестимулятор та впливаючи на всі функціональні складові економічної безпеки АТП, жорстка політика з боку міжнародних екологічних служб, екологічні катастрофи, стихійні лиха в світі потребують особливого дослідження через можливу відсутність функціонування АТП або розширення роботи на зовнішніх ринках.

Маючи на меті всебічне розкриття й підвищення ефективності управління економічною безпекою автотранспортних підприємств, пропонуємо схему впливу загроз інноваційно-інвестиційної складової на індикатори інших функціональних складових ЕБ АТП (рис. 8).

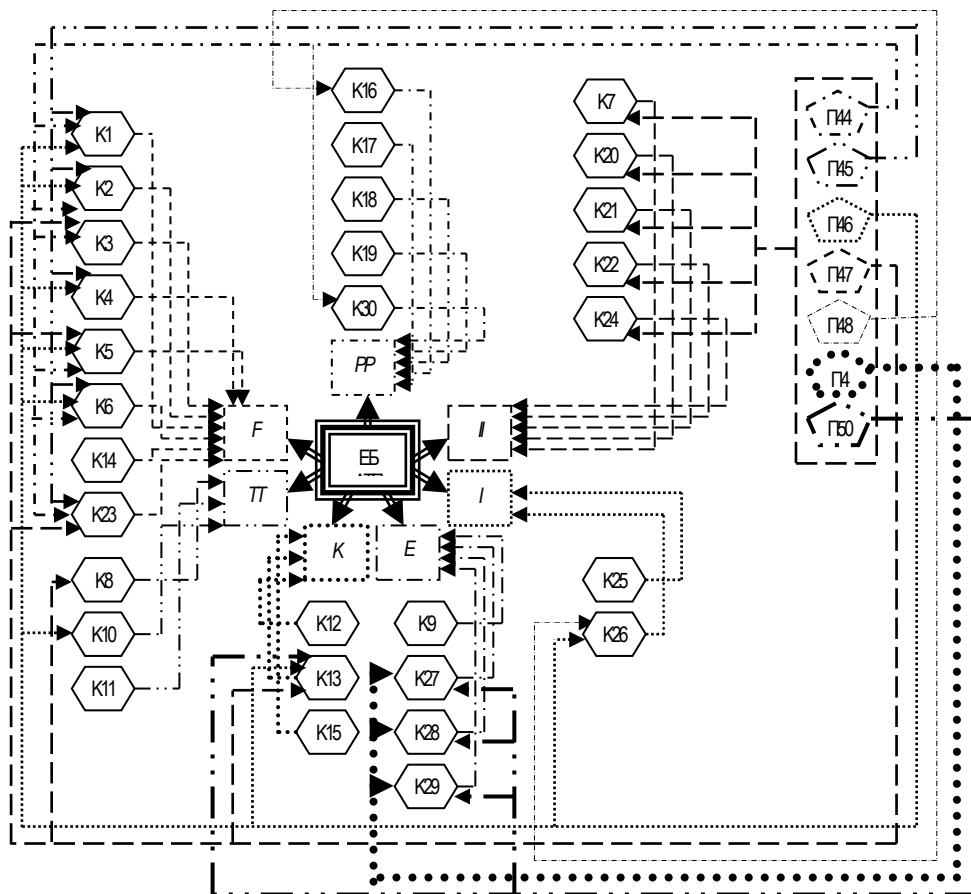

Рисунок 8 – Вплив загроз інноваційно-інвестиційної складової на індикатори інших функціональних складових ЕБ АТП (умов. познач. див. рис. 1)

Так, низький рівень забезпечення виробничими запасами, власними й залученими оборотними коштами зворотно пропорційно корелює із показниками фінансування, рентабельності, стимулювання співробітників, можливістю оновлення основних виробничих фондів (автомобільного парку).

Збільшення податкового навантаження на транспорт значно підвищує вартість наданої послуги, а отже, впливає на тарифну політику, рентабельність перевезень, можливість упровадження екологічних заходів тощо. Залучаючи інвесторів з недостатнім рівнем досвіду в транспортній галузі, автотранспортні підприємства значно ризикують отримати низку проблем, пов'язаних із низькими кваліфікацією співробітників, екологічною й адміністративною незацікавленістю, втратою досягнутих результатів, іміджу тощо. Невикористання інновацій під час надання послуг порушує функціонування автотранспортних підприємств. Оскільки провокують виникнення ситуацій, пов'язаних із низькою конкурентоспроможністю АТП, нераціональним розподіленням всіх видів ресурсів, небажанням впроваджувати практичних досвід інших організацій, які працюють у сфері надання автотранспортних послуг.

Загрожуючи інноваційно-інвестиційній складовій економічної безпеки автотранспортних підприємств, дестабілізуючі і деструктивні явища порушують нормальне функціонування фінансової, техніко-технологічної, екологічної, політико-правової функціональних складових.

Таким чином, проведений аналіз потенційно можливих впливів деструктивних і дестабілізаційних явищ детермінує необхідність вирішення проблеми нівелювання впливу загроз на рівень економічної безпеки АТП та дозволить підвищити управління останньою.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розробок за даним напрямом. Дослідження та виділення сутнісних характеристик економічної безпеки підприємства показало, що в економічній теорії і практиці не існує однозначної думки щодо її визначення. Проведений аналіз факторного оточення ЕБП дав змогу ідентифікувати неоднозначність та комплексність впливу останнього через призму функціональних складових економічної безпеки на прикладі підприємств автомобільного транспорту. Подальшим етапом дослідження повинно стати всебічне оцінювання впливу таких деструктивних та дестабілізуючих явищ, що можуть викликати непоправимі наслідки та взагалі загрожувати функціонуванню організації.

1. Ареф'єва О.В. Планування економічної безпеки підприємств / О.В. Ареф'єва, Т. Б. Кузьменко. – Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 170 с.
2. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : [монографія] / [за ред. В. М. Геця]. – Харків: Інжек, 2006. – С. 43-46.
3. Грунин О. Экономическая безопасность организации / О. Грунин, С. Грунин. – СПб : Питер, 2002. – 160 с.
4. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С.Н. Ильяшенко // Актуальные проблемы экономики. – 2003. – № 3. – С.12-19.
5. Ковальов Д. Економічна безпека підприємства / Д. Ковальов, Т. Сухорукова // Економіка України. – 1998. – № 10. – С. 48-52.
6. Козаченко А.В. Декомпозиція управління економічною безпекою підприємства / А. В. Козаченко, О. М. Ляшенко // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. – 2009. – № 4. – С. 34-38.
7. Архипов А. Экономическая безопасность: оценки, проблемы, способы обеспечения / А. Архипов, А. Городецкий, Б. Михайлов // Вопросы экономики. – 1994. – №12. – С.36-44.
8. Пономарев В. П. Концепция экономической безопасности предприятия / В.П.Пonomarev // Бизнес-информ. – 1999. – 15-16. – С. 110-113.
9. Радзина Е. Экономическая безопасность фирмы – очередная мода или закономерность? / Е. Радзина. – Москва: Деловая жизнь, 1997. – №2. – С. 6-7.
10. Рудніченко Е.М. Загроза, ризик, небезпека: сутність та взаємозв'язок із системою економічної безпеки підприємства / Е.М. Рудніченко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – Луганськ. 2013. – № 25 (I). – С. 188-195.
11. Чорна А. М. Сутність та причини виникнення загроз ресурсного забезпечення в системі економічної безпеки підприємства / А. М. Чорна // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2013. – № 1 (190). – С. 216-129.

А.В. Нікітіна, Д.А. Горовий. Аналіз і моделювання процесів інтернаціоналізації вищої освіти у контексті інноваційного розвитку

12. Королев М.И. Экономическая безопасность фирмы: теория, практика, выбор стратегии : [монография] / М.И. Королев. – М. : Экономика, 2011. – 284 с.

13. Нікітіна А.В. Управління економічною безпекою автотранспортних підприємств в глобальному середовищі : монографія /А.В. Нікітіна, Д.А. Горовий, Д.В. Бабич. – Харків : Вид-во ХНАДУ, 2015. – 280 с.

1. Arefieva, O.V., & Kuzmenko, T.B. (2005). *Planuvannya ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv [Companies' Economic Security Planning]*. Kyiv : Vydavnytstvo levropeiskoho Universytetu [in Ukrainian].

2. Geiets, V.M. (Eds.) (2006). *Modeliuvannya ekonomichnoi bezpeki: derzhava, region, pidpriemstvo: monografiya [Modeling of economic security: state, region, enterprise: monograph]*. Kharkiv : Inzhnek [in Ukrainian].

3. Grunin, O., & Grunin, S. (2002). *Ekonomicheskaya bezopasnost orhanyzatsii [Economic security of the organization]*. Saint Petersburg: Piter [in Russian].

4. Ilyashenko, S.M. (2003). Sostavliaiushchie ekonomicheskoi bezopasnosti priedpriatiia i podkhody k ikh otsenke [Components of the enterprise economic security and approaches to their evaluation]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of economics*, 3, 12-19 [in Russian].

5. Kovaliov, D., & Sukhorukova, T. (1998). Ekonomichna bezpeka pidpriemstva [Economic security of a company]. *Ekonomika Ukrainy – Economics of Ukraine*, 10, 48-52 [in Ukrainian].

6. Kozachenko, A.V., & Liashenko, O.M. (2009). Dekompozitsiia upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva [Decomposition of a company economical security management]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky – Herald of Khmelnytsky National University. Economical Sciences Series*, 4, 34-38 [in Ukrainian].

7. Arkhipov, A., Gorodetskii, A., & Mikhailov, B. (1994). Ekonomichieskaia bezopasnost: otsienki, problemy, sposoby obiespiecheniia [Economic security: assessments, problems, methods of provision]. *Voprosy ekonomiki – Questions of Economics*, 12, 36-44 [in Russian].

8. Ponomariov, V.P. (1999). Kontseptsiiia ekonomicheskoi bezopasnosti priedpriatiia [The concept of economic security of the enterprise]. *Biznes-inform – Business-inform*, 15-16, 110-113 [in Russian].

9. Radzina, E. (1997). Ekonomichieskaia bezopasnost firmy – ochieriednaia moda ili zakonomiernost? [The economic security of the company – another fashion or pattern?]. *Dielovaia zhizn – Business life*, 2, 6-7 [in Russian].

10. Rudnichenko, E.M. (2013.) Zahroza, ryzyk, nebezpeka: sutnist ta vzaiemoviazok iz systemoiu ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Threat, risk, danger, nature and the relationship with the system of economic security]. *Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo – Economics. Management. Entrepreneurship*, 25 (1), 188-195 [in Ukrainian].

11. Choma, A.M. (2013). Sutnist ta prychyny vynyknyennia zahroz resursnoho zabezpechennia v systemi ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [The essence and causes of threats to an enterprise resource providing economic security system]. *Visnyk Skhidnoukrayinskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia – Herald of Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University*, 1 (190), 216-129 [in Ukrainian].

12. Koroliov, M.I. (2011). *Ekonomichieskaia bezopasnost firmy: teoriia, praktika, vybor strategii: [Economic security of the firm: theory, practice, choice of strategy]*. Moscow: Ekonomika [in Russian].

13. Nikitina, A.V., Gorovyi, D.A., & Babich, D.V. (2015) *Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu avtotransportnykh pidpriemstv v hlobalnomu seredovyshchi [Management of the economic security of motor transport enterprises in a global environment]*. Kharkiv: Vydavnytstvo KhNADU [in Ukrainian].

А.В. Нікітіна, канд. экон. наук, доцент кафедры международной экономики, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет (г. Харьков, Украина);

Д.А. Горовой, д-р. экон. наук, доцент, заведующий кафедрой международной экономики, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет (г. Харьков, Украина)

Влияние угроз функциональных составляющих на уровень экономической безопасности предприятий (на примере предприятий автомобильного транспорта)

В статье проанализированы концепции определения сущности экономической безопасности предприятия. Определены главные функциональные составляющие экономической безопасности предприятия. Обосновано, что факторное окружение существенно влияет на уровень безопасности предприятия (на примере автотранспортных предприятий). Доказано, что деструктивные явления (угрозы), которые были интерпретированы как такие, что отражаются на уровне определенной составляющей экономической безопасности предприятия (финансовой, кадровой, технико-технологической, инвестиционно-инновационной, политико-правовой, информационной, экологической), оказывают влияние не только на общий уровень экономической безопасности, но и на другие функциональные составляющие. Проанализированы существенные угрозы, которые могут повлечь негативные тенденции и нарушения в работе предприятий автомобильного транспорта. Обоснована необходимость дальнейшего, более глубокого исследования влияния таких деструктивных и дестабилизирующих явлений, которые могут вызвать непоправимые последствия и вообще угрожать функционированию предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, внутренняя среда, внешняя среда, фактор, влияние.

Розділ 4 Проблеми управління інноваційним розвитком

A.V. Nikitina, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of International Economics Department, Kharkiv National Automobile and Highway University (Kharkiv, Ukraine);

D.A. Gorovyi, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Head of International Economics Department, Kharkiv National Automobile and Highway University (Kharkiv, Ukraine)

The influence of functional components threats on the level of economic security of companies (by the example of motor transport enterprises)

The concepts of determining the essence of economic security of a company is analyzed in the article. The main functional components of the economic security of a company are determined. It is substantiated that the environment factor significantly affects the level of economic security of the company (by the example of motor transport enterprises). It is proved that the destructive phenomena (threats) are reflected at the level of a certain component of the economic security of a company (i.e. financial, personnel, technical and technological, investment-innovation, political, legal, information, environmental). Also they reflect on the general level of economic security.

It is concluded that the approaches to understanding the category of economic security of a company are different after having investigated and summarized the fundamental works of domestic and foreign scientists. The absence of a single universal thought to the interpretation of the essence and economic content of this concept causes the need for its further more detailed research that would reveal the natural connections and relations in modern economic realities.

Taking into account the complexity, ambiguity, unpredictability and heterogeneity of destructive and destabilizing phenomena that affect the level of economic security, it is proposed to highlight the effects of threats in the context of all functional components. The aim is to identify the cause-effect relationships between threats and indicators that are used to assess the level of economic security by the example of motor transport enterprises.

The main purpose of this article is to identify the essential characteristics of the economic security of the enterprise, to analyze the factor environment of economic security and its influence through the prism of the functional components of economic security by the example of motor transport enterprises.

The simulation model of the influence and interrelation of threats, indicators of the economic security of motor transport enterprises is proved with the purpose of comprehensive disclosure the essence of the multifaceted process of economic security management of the motor transport enterprises. It serves as an important theoretical basis for developing a program of actions for a company aimed at ensuring a stable operation, independence and autonomy in the current and future periods.

Analyzing the impact of information component threats on indicators of other functional components of the economic security of motor transport enterprises and understanding the information dependence of modern business entities, we come to the conclusion that threats of inefficient communications between departments, insufficient financing of information services, low level of objectivity of external and internal information is an important disincentive to effective development and the work of motor transport enterprises.

Threatening the innovation and investment component of the economic security of motor transport enterprises, destabilizing and destructive phenomena also violate the normal functioning of financial, technical, technological, environmental, political and legal functional components.

Thus, the provided analysis of the potentially possible effects of destructive and destabilizing phenomena indicates the need to solve the problem of leveling the impact of threats by the level of economic security of motor transport enterprises.

The next stage of the study would be a comprehensive assessment of such destructive and destabilizing phenomena impact that can cause irreparable consequences and in general threaten the functioning of the enterprise.

Keywords: economic security of a company, internal environment, external environment, factor, influence.

Отримано 17.02.2017 р.